

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“ (prieskumné stanovisko)

(2011/C 18/04)

Spravodajkyňa: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Pán Diego López Garrido, štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí a spolupráce zodpovedný za otázky súvisiace s Európskou úniou, požiadal listom z 23. júla 2009 podľa článku 262 Zmluvy o ES v mene budúceho španielskeho predsedníctva Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. – 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 103 hlasmi za, pričom 13 členovia hlasovali proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV pozitívne prijíma rozhodnutie venovať rok 2010 zvýšenému úsiliu na odstránenie vylúčenia a chudoby a podčiarkuje význam vzdelávania a odbornej prípravy ako účinných nástrojov na dosiahnutie týchto cieľov. Vzdelávanie je uznávané ako dôležitý nástroj na začleňovanie ľudí žijúcich v chudobe do spoločnosti.

1.2 Skutočnosť, že medzi prioritami stratégie EÚ do roku 2020 je aj posilnenie vzdelávania ako prostriedku na boj proti nerovnostiam a chudobe a že tri krajiny postupne predsedajúce EÚ, Španielsko, Belgicko a Maďarsko, medzi svoje ciele zaradili „Vzdelávanie pre všetkých“, umožňuje navrhnúť súbor opatrení zameraných na to, aby sa vzdelávanie a odborná príprava stali účinným nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

1.3 Vzdelávanie je ako základné ľudské právo uznávané už od vzniku EÚ a v pozitívnom zmysle sa vyvíja obrovské úsilie, aby sa toto právo stalo verejným statkom dostupným pre všetkých. EHSV k tejto téme prispel veľkým počtom stanovísk, pričom vo všetkých uznáva, že hlavným cieľom vzdelávania je aj naďalej formovať slobodných, samostatných občanov, ktorí budú schopní prispievať k rozvoju spoločnosti, v ktorej žijú. Prostredníctvom vzdelávania dosiahnu vysokú úroveň schopností potrebných na riešenie novodobých problémov, a to najmä v profesionálnej oblasti, uvedomia si spoločné hodnoty a kultúru a tiež potrebu zachovať svet, v ktorom žijú pre budúce generácie.

1.4 EHSV odporúča, aby sa EÚ a členské štáty na základe koncepcie začleňovania prostredníctvom vzdelávania zaviazali preskúmať politiky v oblasti vzdelávania, ich obsah, zameranie a štruktúru, ako aj pridelovanie zdrojov, aby sa tiež preskúmali a/alebo zaktualizovali politiky v oblasti zamestnanosti, kvalitných verejných služieb a zohľadňovania špecifik (deti, ľudia s osobitnými potrebami, migranti atď.) a aby sa do všetkých politik začlenilo rodové hľadisko. Inkluzívne vzdelávanie sa

môže v komunite rozvíjať v rozdielnych podmienkach (formálnych alebo neformálnych) a malo by sa predísť tomu, aby celá záťaž spočívala na škole. V žiadnom prípade nejde o okrajovú otázku, ktorá by bola zameraná len na chudobných. Inkluzívne vzdelávanie by malo byť otvorené všetkým sociálnym skupinám, ktoré ho potrebujú. Dôvody, prečo podporujeme inkluzívne vzdelávanie sú:

- vzdelávacie, pretože si vyžaduje kvalitný vzdelávací systém, ktorý bude dostupný všetkým už od najnižšieho veku,
- sociálne, pretože vzdelávanie by malo prispievať k zmene mentality a vytvárať tak spoločnosť bez vylúčenia, bez predsudkov a diskriminácie,
- ekonomické, pretože prispieva k zvyšovaniu konkurencieschopnosti v súvislosti s novými hospodárskymi výzvami a novými požiadavkami na trhu práce.

1.5 V EÚ už mnoho rokov prebiehajú diskusie o uznávaní výsledkov neformálneho vzdelávania, t.j. vzdelávania, ktoré sa uskutočňuje mimo tradičných vzdelávacích prostredí, pričom formálne vzdelávanie dopĺňa tým, že ľuďom pomáha získavať praktické schopnosti, všeobecné zručnosti, poskytuje príklady vhodných prístupov a podporuje aktívne občianstvo. Aj napriek tomu, že tieto diskusie sa nepodarilo zakotviť do dohôd na úrovni EÚ, neformálne vzdelávanie je všeobecne uznávané do tej miery, že umožňuje prístup k zamestnaniu. EHSV považuje za vhodné, aby EÚ vykonala analýzu situácie v tejto oblasti z hľadiska začleňovania prostredníctvom vzdelávania, a preto odporúča:

- zhromaždiť informácie o inštitucionálnych a technických možnostiach a navrhnúť ukazovatele na meranie potenciálnych kladov uznávania neformálneho vzdelávania, zozbierať poznatky o tom, kto môže takéto vzdelávanie využívať,

- preskúmať modely uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania s cieľom zistiť, ktoré modely sú pre sociálne vylúčených ľudí najspravodlivejšie, najefektívnejšie a najprínosnejšie a zabezpečiť kvalitu poskytovaného vzdelávania,
- podporiť výmeny pozitívnych skúseností medzi členskými štátmi,
- zapojiť sociálnych partnerov, zainteresované mimovládne organizácie, ako aj zástupcov inštitúcií formálneho aj neformálneho vzdelávania do tohto procesu.

1.6 EHSV v predchádzajúcich stanoviskách upozornil na to, že kvalitné verejné vzdelávanie dostupné všetkým je nástrojom na podporu rovnosti a sociálneho začlenenia. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby mali všetci tí, ktorí sú zo spoločnosti vylúčení prístup ku kvalitnému a prevažne verejnému vzdelávaniu⁽¹⁾, ktoré by im sprístupnilo trh práce a umožnilo by im vykonávať dôstojnú a dobre platenú prácu.

1.7 EHSV na záver odporúča, aby boli opatrenia, ktoré sa môžu v budúcnosti rozvinúť, a to v súlade s už stanovenými politickými prioritami, hnacou silou a stimulom pre odvážnejšie a ambicióznejšie záväzky v tejto oblasti a aby vplývali na jednotlivé inštitúcie a sociálnych aktérov.

1.8 Konferencia na tému „Vzdelávanie v boji proti sociálnemu vylúčeniu“, ktorú EHSV organizuje 20. až 22. mája 2010 vo Florencii, výborne zapadá do tohto úsilia. Konferencia bude založená na prierezovom prístupe a zide sa na nej veľký počet aktérov z tejto oblasti.

2. Úvod

2.1 Právo na vzdelanie je uznané ako základné ľudské právo a je zakotvené vo všetkých nástrojoch, ktoré od svojho vzniku Európska únia vytvorila. Európa v pozitívnom smere vyvíja obrovské úsilie, aby sa toto právo stalo verejným statkom dostupným pre všetkých⁽²⁾. Naďalej však existujú skupiny obyvateľstva, ktoré nemôžu tieto práva využívať a to prehĺbuje chudobu, ktorú sa ešte nepodarilo odstrániť. Členské štáty, Komisia a Európsky parlament navrhli a schválili dôležité opatrenia zamerané na boj proti chudobe, ktoré ako nástroj na začlenenie využívajú kvalitné verejné vzdelávanie dostupné všetkým. V tejto súvislosti EÚ rozhodla, že rok 2010 bude Európskym rokom boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu⁽³⁾.

(1) Pozri Usmernenia UNESCO pre politiky začleňovania v oblasti vzdelávania, Paríž 2009.

(2) Charta základných práv Európskej únie (2000). Zároveň treba spomenúť, že európske štáty ratifikovali všetky medzinárodné dohovory o ľudských právach, konkrétne Medzinárodný dohovor o právach dieťaťa (1989), Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966).

(3) Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 106

2.2 Sociálne začlenenie a boj proti chudobe sú tiež neoddeliteľnou súčasťou cieľov Európskej únie v oblasti hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Koordinácia národných politík v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia sa uskutočňuje prostredníctvom procesu výmeny a získavania poznatkov, ktorá je známa ako otvorená metóda koordinácie (OMK). Táto metóda sa uplatňuje na oblasti, ktoré spadajú do právomocí členských štátov, a to s cieľom zosúladiť národné politiky a tým dosiahnuť niektoré spoločné ciele. OMK prispieva ku koordinácii sociálnych politík, najmä v rámci obnovenej Lisabonskej stratégie.

2.3 Vzdelávanie a odborná príprava sú tiež kľúčovým faktorom pre posilnenie hospodárskeho rozvoja a sociálnej súdržnosti našich spoločností. Neúspech pri plnení cieľov zameraných na zníženie úrovne chudoby a jeho dôsledky v podobe vylúčenia, ktoré možno dať do súvisu so súčasnou hospodárskou krízou, ako aj rast nezamestnanosti, podnecujú úsilie o vytvorenie nástrojov, ktoré by umožnili dosiahnuť pokrok pri plnení cieľa aktívneho začlenenia.

2.4 Medzi prioritami stratégie EÚ do roku 2010⁽⁴⁾ je na prvom mieste „vytváranie hodnôt prostredníctvom rastu založeného na znalostiach“. Uznáva sa tým, že znalosti sú hnacou silou trvalo udržateľného rastu a rozhodujúcu úlohu zohráva vzdelávanie, výskum, inovácia a tvorivosť. Závety zo summitu o zamestnanosti, ktorý sa konal v máji 2009 v Prahe, sú vyjadrené v tom istom zmysle. V tejto súvislosti a vzhľadom na súčasnú hospodársku krízu, ktorá veľmi dolieha na pracovníkov a podniky, najmä na malé a stredné podniky, a tiež vzhľadom na skutočnosť, že miera nezamestnanosti dosiahla historickú úroveň (takmer 20,2 %), pričom medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ sú veľké rozdiely, treba zintenzívniť všetky činnosti, ktoré by prispeli k vytváraniu pracovných miest a zároveň by posilnili rovnosť medzi všetkými Európanmi, a to najmä politiku vzdelávania.

2.5 Verejné vzdelávanie, ktoré je jedným z hlavných nástrojov na podporu rovnosti, v súčasnosti čelí veľkému množstvu nových problémov vo svete, ktorý je čoraz viac globalizovaný, nerovný, rozdelený a asymetrický. Integrácia všetkých študentov v škole a v spoločnosti je pre verejné orgány a medzinárodné alebo regionálne organizácie jednou z priorit. Začlenenie prostredníctvom vzdelávania sa viaže na uspokojenie potreby vzdelávania všetkých detí, mladých ľudí a dospelých, a najmä v tých oblastiach, ktoré sú najviac postihnuté diskrimináciou, marginalizáciou, chudobou alebo sociálnym vylúčením.

2.6 Vzdelávanie a odborná príprava môžu byť účinnými nástrojmi v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Mladí ľudia, ktorí majú v spoločnosti menej príležitostí, čelia špecifickým problémom súvisiacim s tým, že patria do skupín znevýhodnených v oblasti vzdelávania, zo sociálno-ekonomického a geografického hľadiska alebo vzhľadom na svoje zdravotné postihnutie.

(4) KOM(2009) 647 v konečnom znení, 24.11.2009. Pracovný dokument Komisie – Konzultácia o budúcej stratégii EÚ do roku 2020.

2.7 V súlade so zásadami UNESCO v oblasti inkluzívneho vzdelávania sa takéto vzdelávanie považuje za proces, ktorý by mal zohľadňovať rozmanitosť potrieb všetkých študujúcich a mal by týmto potrebám zodpovedať prostredníctvom väčšieho začleňovania do výučby, kultúry a hodnôt komunity, a to s cieľom znížiť sociálne vylúčenie a chudobu. Začlenenie prostredníctvom vzdelávania si vyžaduje zmenu obsahu, zamerania, štruktúry a stratégií vzdelávania, z čoho vyplýva ďalší rozvoj systémov odbornej prípravy učiteľov, pridelovanie väčších zdrojov, vytvorenie vízie, ktorá začlení všetkých študentov s presvedčením, že úlohou všeobecného vzdelávacieho systému je vzdelávať všetkých ľudí. Cieľom inkluzívneho vzdelávania je adekvátne reagovať na rôzne potreby výučby sociálnych skupín a môže prebiehať prostredníctvom formálneho aj neformálneho vzdelávania.

2.8 Ako integrovať určitú skupinu študentov do všeobecného vzdelávania? – V žiadnom prípade nejde o okrajovú otázku alebo otázku zameranú len na tých najchudobnejších. Uplatňovanie inkluzívneho vzdelávania predpokladá vývoj vzdelávacích systémov a iných rámcov výučby tak, aby sa prispôbili rôznym študentom a aby sa zmenili na účinný nástroj v boji proti chudobe. Takéto vzdelávanie by malo umožniť, aby učitelia aj študenti akceptovali rozmanitosť a aby v nej nevideli problém, ale naopak výzvu a príležitosť obohatiť celý vyučovací proces.

2.9 Vysoká miera nezamestnanosti spôsobuje nevidanú chudobu. Súčasná⁽⁵⁾ hospodárska kríza je len bolestivým potvrdením tejto situácie. Súčasnú chudobu necharakterizujú len nízke príjmy, môže sa prejavovať aj obmedzeným alebo úplne zamedzeným prístupom k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu, kriminalitou, pretrvávajúcimi diskrimináciami a sociálnym vylúčením. Ak zamestnanie nedosahuje určitú kvalitu, samo o sebe už dostatočne nechráni pred chudobou. Extrémnou chudobou vo väčšej miere trpia ženy ako muži: v Európskej únii je riziko extrémnej chudoby žien veľmi výrazné v sedemástich členských štátoch. Rodiny s jedným rodičom, v ktorých je živiteľkou žena, sú vystavené väčšiemu riziku chudoby. Vo svete, kde 60 % obyvateľov žije len zo 6 % celosvetových príjmov, kde 50 % obyvateľov žije len z dvoch dolárov na deň a viac ako miliarda ľudí žije z príjmu menej ako jeden dolár na deň, sa Európa nemôže zmeniť na pevnosť, ktorá si nevšima svoje okolie.

2.10 Rastúci fenomén mestskej chudoby, sťahovanie vidieckeho obyvateľstva do priemyselných oblastí a masívna migrácia sú výzvou pre sociálne politiky regiónu. Podľa údajov EURO-STATU z roku 2009 žije 16 % obyvateľov Európy pod hranicou chudoby, jeden z desiatich Európanov žije v domácnosti, kde ani jeden z členov rodiny nepracuje. Vo viacerých členských štátoch sú deti vystavené chudobe viac ako zvyšok obyvateľstva

– odhaduje sa, že 19 % (čiže 19 miliónov detí) žije v ohrození. Nevyhnutne treba prispieť k tomu, aby sa prelomil začarovaný kruh, ktorý u mnohých spôsobuje chudobu, a to prostredníctvom stabilného a bezpečného vzdelávania, ktoré bude schopné všetkým študentom zaručiť plné uplatnenie ich základných práv, rozvoj zručností a príležitosti do budúcnosti.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Boj proti chudobe je základným prvkom politiky EÚ, ako aj členských štátov v oblasti začleňovania a zamestnanosti. Boj proti chudobe, ktorý sa pôvodne považoval za politiku poskytovania pomoci, sa zmenil na boj proti vylúčeniu. Nejde len o ochranu spoločnosti pred hrozivými dôsledkami chudoby, ale aj o zaručenie ľudských práv tým, ktorí sú chudobou zasiahnutí. V roku 2007, keď sa rozhodovalo o tom, že cieľom roka 2010 bude „boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“, Európsky parlament a Rada vyhlásili, že 78 miliónov ľudí v EÚ je v súčasnosti ohrozených rizikom chudoby a tento počet neustále rastie. Vzhľadom na to, že táto situácia je v protiklade k hlavným spoločným hodnotám Únie, treba prijať opatrenia, ktoré bude uplatňovať EÚ spolu s členskými štátmi.

3.2 Členské štáty OSN v roku 2000 prijali rozvojové ciele tisícročia, ktoré sú zamerané najmä na zníženie extrémnej chudoby na polovicu. Tieto ciele, konkrétne je ich osem, by mali byť dosiahnuté do roku 2015. V súčasnej ekonomickej situácii však bude zjavne veľmi ťažké dosiahnuť splnenie všetkých cieľov v plánovanej lehote. EÚ sa rozhodla venovať práve rok 2010 boju proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu so zámerom znásobiť úsilie o dosiahnutie týchto cieľov.

3.3 EHSV opakovane vyjadril nemeňiaci sa postoj k znalostnej spoločnosti, ktorú považuje za jeden z hlavných nástrojov na dosiahnutie plnej integrácie všetkých občanov, nielen elity, a veľmi konkrétne za jeden z prostriedkov na dosiahnutie cieľov stanovených na sumite v Lisabone.

3.4 EHSV nedávno vyjadril názor⁽⁶⁾, že ľudia s nižším vzdelaním sú najviac ohrození vylúčením a že právo na vzdelanie im musí zaručiť príležitosti na zlepšenie kvality života a prístupu na trh práce. Zároveň treba zohľadniť, že hospodárske, sociálne a technologické zmeny si vyžadujú prispôbenie obsahu odbornej prípravy, najmä ak je jej zámerom reagovať na potreby trhu práce. V tejto súvislosti EHSV navrhuje zmenu študijných osnov tak v školách, ako aj na univerzitách, aby sa mohli dopĺňať s programami odbornej prípravy, ktoré by v prípade predčasného ukončenia štúdia uľahčili začlenenie na trh práce⁽⁷⁾. Ide o predchádzanie a nápravu škôd spôsobených sociálnym vylúčením.

⁽⁵⁾ „Key Data on Education in Europe“, (Správa Európskej komisie o vzdelávaní v Európe z roku 2009), http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/105EN.pdf.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 10.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 93.

3.5 EHSV⁽⁸⁾ tiež prijal stanovisko, v ktorom pozitívne prijíma oznámenie Komisie na tému „Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“ a spomedzi záverov tohto stanoviska treba vyzdvihnúť tvrdenie, že „rozširovanie zručností na všetkých úrovniach je základnou podmienkou tak krátkodobého oživenia hospodárstva, ako aj dlhodobého rozvoja, zvyšovania produktivity, konkurencieschopnosti, zamestnanosti, zabezpečenia rovnakých príležitostí a sociálnej súdržnosti“.

3.6 V každom prípade však treba nevyhnutne presnejšie vymedziť koncepciu začlenenia prostredníctvom vzdelávania, z ktorej vychádzame, pretože okrem stratégie je to aj proces, ktorý si vyžaduje preskúmanie politik vzdelávania, ale aj politik v oblasti zamestnanosti, poskytovania kvalitných verejných služieb, zohľadnenia rozmanitosti všetkých ľudí zapojených do vzdelávania, medzi ktorých patria ženy a muži, deti, mladí a starší ľudia, migranti, nezamestnaní, ľudia so zdravotným postihnutím alebo s ochorením HIV/AIDS atď. Hlavným cieľom koncepcie začlenenia prostredníctvom vzdelávania je odstránenie vylúčenia v akejkoľvek forme, či už je dôsledkom negatívneho prístupu alebo nedocenenia rozmanitosti. Inkluzívne vzdelávanie sa môže v komunite rozvíjať v rozdielnych podmienkach (formálnych alebo neformálnych) a malo by sa predísť tomu, aby celá záťaž spočívala na škole.

3.7 Neformálne vzdelávanie je veľmi často založené na nehierarchických a participatívnych pedagogických formách a pracovných metódach a tiež je úzko spojené s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré ho poskytujú. Svojou povahou a prístupom zdola nahor je neformálne vzdelávanie efektívnym nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že neformálne vzdelávanie môže zohrávať veľmi dôležitú úlohu pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020.

3.8 Úspech celoživotného vzdelávania sa posilňuje neformálnym vzdelávaním, ktoré dopĺňa a podporuje formálne vzdelávanie. Toto prepojenie môže napríklad zohrávať významnú úlohu v rámci úsilia zatriktívniť vzdelávanie u mladých ľudí a tým bojovať proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky, a to zavedením nových metód, zjednodušením prechodu medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním a uznávaním zručností⁽⁹⁾.

3.9 OECD neformálnemu vzdelávaniu venovala zvláštnu pozornosť prostredníctvom viacerých výskumov a projektov⁽¹⁰⁾. Neexistujú však ani všeobecné dohody o tom, v akej miere a akým spôsobom by mali byť uznávané znalosti získané prostredníctvom neformálneho vzdelávania, a ešte menej prostredníctvom neformálneho vzdelávania. Z toho okrem iného vyplýva, že iným zainteresovaným skupinám, ako sú mimovládne organizácie, treba uznať schopnosť vyučovať mimo formálneho vzdelávacieho systému a vytvoriť normy hodnotenia, ktoré posúdia schopnosti získané týmto spôsobom.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 74.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 151, 17.6.2008, s. 45 a Ú. v. C 318, 23.12.2009, s. 113.

⁽¹⁰⁾ Napríklad: „Recognition of non-formal and informal learning in OECD countries: A very good idea in jeopardy?“ Lifelong Learning in Europe, Patrick Werquin, Paríž, 2008.

Uznávanie takto nadobudnutých znalostí a zručností sa vo viacerých členských štátoch vyvinulo prostredníctvom stratégie celoživotného vzdelávania. V niektorých štátoch prebieha analýza postupov na právne uznávanie týchto schopností a zručností prostredníctvom existujúceho národného kvalifikačného rámca, čo pomôže pri integrácii na trhu práce. EHSV považuje za vhodné, aby EÚ vykonala analýzu situácie v tejto oblasti na úrovni členských štátov a odporuča výmenu pozitívnych skúseností a príkladov medzi členskými štátmi.

3.10 Treba sa vyhnúť významnému riziku, aby stratégie začlenenia prostredníctvom vzdelávania neboli zamerané len na chudobných, na prisťahovalcov a na tých, ktorí z akéhokoľvek dôvodu ukončili školskú dochádzku. Spôsobilo by to izoláciu a nie integráciu a začlenenie účastníkov. Možnou alternatívou by bolo otvoriť tieto systémy iným skupinám, ktoré by to mohli potrebovať⁽¹¹⁾. Neformálne vzdelávanie síce nenahrádza formálne vzdelávanie, no uznanie hodnoty znalostí získaných týmto spôsobom ho dopĺňa v tom zmysle, že osoby, pre ktoré sú tieto opatrenia určené, získajú zručnosti, ktoré im v prípade záujmu a potreby umožnia zaradiť sa do formálneho vyučovacieho procesu.

3.11 EHSV považuje za nevyhnutné, aby mali všetci tí, ktorí sú zo spoločnosti vylúčení prístup ku kvalitnému a prevažne verejnému vzdelávaniu⁽¹²⁾, ktoré by im sprístupnilo trh práce a umožnilo by im vykonávať dôstojnú a dobre platenú prácu. Nemenej dôležité je, aby toto vzdelávanie sprostredkovalo základné hodnoty občianstva, skutočnej rovnosti medzi mužmi a ženami a aktívnej demokratickej participácie. EHSV podporuje vzdelávanie, ktoré prispeje k osobnému rozvoju a k budovaniu spoločnosti a nebude vnímané len ako prenos zručností a schopností (úžitkové chápanie vzdelávania). Malo by teda formovať otvorených ľudí s kritickým myslením schopných aktívne sa zapojiť do spoločnosti, ktorá bude čoraz sociálne spravodlivejšia a politicky vyspelejšia.

3.12 EHSV sa nazdáva, že podpora začlenenia v oblasti vzdelávania znamená zvyšovanie schopnosti kritickej analýzy a prispieva k zlepšeniu vzdelávacích a sociálnych rámcov študentov tak, aby mohli čeliť novým požiadavkám trhu práce a spoločnosti. Naviazanie vzdelávania na sociálne začlenenie znamená aj jeho prepojenie s cieľmi rozvoja spoločnosti a území, na ktorých prebieha. Týmto spôsobom bude vzdelávanie slúžiť ako nástroj na postupné odstránenie chudoby.

3.13 Dôvody na podporu inkluzívneho vzdelávania možno zhrnúť takto:

— Vzdelávacie hľadisko: požiadavka, aby bol vzdelávacie systém dostupný všetkým (cieľ Vzdelávanie pre všetkých do roku 2015) znamená, že tento systém bude otvorený najrozmanitejšiemu spektru študentov.

⁽¹¹⁾ OECD, „Beyond Rethoric: Adult learning policies and practices“, Paríž 2003 a „Promoting Adult learning“, Paríž 2005.

⁽¹²⁾ Pozri Usmernenia UNESCO pre politiky začleňovania v oblasti vzdelávania, Paríž 2009.

— Sociálne hľadisko: vzdelávanie môže a malo by prispievať k zmene mentality, pričom by pomáhalo budovaníu spoločnosti, v ktorej neexistuje diskriminácia ani predsudky, v ktorej si všetci obyvatelia uplatňujú svoje základné práva.

— Ekonomické hľadisko: inkluzívne vzdelávanie prispeje k skutočnému zvýšeniu konkurencieschopnosti spoločností v súvislosti s novými ekonomickými výzvami. Teda konkurencieschopnosti založenej na ozajstných zručnostiach a nie na nekalej hospodárskej súťaži. Začlenenie a kvalita sa posilňujú navzájom.

4. Špecifické ciele

4.1 Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu má štyri špecifické ciele:

— **uznanie:** uznanie práva ľudí žijúcich v chudobe a čeliacich sociálnemu vylúčeniu na to, aby žili dôstojne a aktívne sa zapájali do života spoločnosti;

— **zodpovednosť:** európsky rok bude mať za cieľ aj posilňovanie zodpovednosti verejnosti v súvislosti s politikami a opatreniami v oblasti sociálneho začlenenia a zdôrazňovanie zodpovednosti všetkých za vyrovnanie sa s chudobou a s odsúvaním na okraj spoločnosti;

— **súdržnosť:** bude sa snažiť o presadzovanie súdržnejšej spoločnosti zvyšovaním povedomia verejnosti o tom, aké výhody pre všetkých má spoločnosť, v ktorej je odstránená chudoba a nikto nie je odsúdený žiť na jej okraji;

— **záväzok:** posledným cieľom bude opakované zdôrazňovanie silného politického záväzku EÚ v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a presadzovanie tohto záväzku na všetkých úrovniach riadenia.

4.2 Európsky rok sa zameria na tieto hlavné témy:

a) chudoba detí a prenášanie chudoby z generácie na generáciu;

b) sociálne začlenenie prostredníctvom trhu práce;

c) chýbajúci prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave;

d) rodový rozmer chudoby;

e) prístup k základným službám;

f) prekonávanie diskriminácie a presadzovanie integrácie prisťahovalcov a začlenenie etnických menšín do spoločnosti a na pracovný trh;

g) riešenie potrieb zdravotne postihnutých ľudí a iných zraniteľných skupín.

4.3 Európsky rok 2010 by mal byť pre Európu jedinečnou príležitosťou na zvýšenie povedomia a angažovanosti širokej a veľmi rozmanitej verejnosti, pokiaľ ide o boj proti chudobe a o úlohu, ktorú môže vzdelávanie plniť v snahe dospieť až k odstráneniu chudoby. Toto úsilie bude úspešné len, ak bude jeho odkaz dôrazný a jasný a nie rozdrobený a nezrozumiteľný. EHSV preto navrhuje, aby sa aktivity zamerali na ústrednú tému: „Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: účinný nástroj v boji proti chudobe. Za Európu bez sociálneho vylúčenia.“

4.4 V prvom polroku 2010 prevzala španielska vláda predsedníctvo Rady Európskej únie. Španielsko v posledných rokoch preukazuje zvláštny záujem o problematiku boja proti chudobe, odstránenie sociálneho vylúčenia a inkluzívne vzdelávanie. Španielske predsedníctvo otvorilo európsky rok venovaný tejto téme. Otvorenie sa konalo 21. januára 2010 v Madride a koncom júna sa uskutočnilo zvyčajné zasadnutie Európskej rady, na ktorom Španielsko odovzdá rotujúce predsedníctvo Belgicku. Záujem Španielska o tému „Vzdelávanie pre všetkých“ a jeho záväzok v tejto oblasti sa zdá byť výbornou príležitosťou na rozvoj celého radu činností zameraných na to, aby tento rok priniesol konkrétne výsledky, politické rozhodnutia, ktoré nás priblížia k želanému cieľu, odstránenie chudoby a sociálneho vylúčenia.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov, boli zamietnuté v priebehu diskusie:

Bod 1.5

„Neformálne vzdelávanie je vo viacerých krajinách formou vzdelávania, ktorú už po mnoho generácií vo veľkej miere využívajú zamestnávateľia, odborové zväzy a občianska spoločnosť vo všeobecnosti. Prostredníctvom svojich participatívnych foriem a pracovných metód je takéto vzdelávanie veľmi účinné ako nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020 v oblasti inkluzívneho rastu môže neformálne vzdelávanie zohrávať veľmi dôležitú úlohu tým, že bude dopĺňať formálne vzdelávanie.“

Výsledok hlasovania:

hlasovali za: 44
hlasovali proti: 61
zdržali sa hlasovania: 14

Bod 3.7

„Neformálne vzdelávanie je vo viacerých krajinách uznávané ako forma vzdelávania zameraná na lepšie začlenenie ľudí do spoločnosti a do pracovného prostredia. Už po mnoho generácií ju vo veľkej miere využívajú zamestnávateľia, odborové zväzy a organizácie občianskej spoločnosti. Neformálne vzdelávanie je veľmi často založené na nehierarchických a participatívnych pedagogických formách a pracovných metódach a tiež je úzko spojené s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré ho poskytujú. Svojou povahou a prístupom zdola nahor je neformálne vzdelávanie efektívnym nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že neformálne vzdelávanie môže zohrávať veľmi dôležitú úlohu pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020.“

Výsledok hlasovania:

hlasovali za: 37
hlasovali proti: 73
zdržali sa hlasovania: 10
